

Asia: VN/2062/2020

Lukiodyplomiselvitys 2020

Vastaajaa koskevat perustiedot

Vastaatteko

j) muussa roolissa

A) Luvussa 2 on kuvattu lukiodyplomit osana nykyistä lukiokoulutusta

Vastaako mainittu kuvaus mielestänne nykytilaa?

3) En osaa sanoa

Halutessanne voitte myös sanallisesti perustella näkemystänne:

Lapsiasiavaltuutettu arvioi selvityksessä ilmi käyneitä asioita YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen (SopS 59 ja 60/1991) näkökulmasta.

B) Luvussa 3 on kuvattu lukiodyplomien saavutettavuutta ja yhdenvertaisuuden toteutumista

Vastaako mainittu kuvaus mielestänne nykytilaa?

3) En osaa sanoa

Halutessanne voitte myös sanallisesti perustella näkemystänne:

YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen 28 artiklan mukaan sopimusvaltiot tunnustavat jokaisen lapsen oikeuden saada opetusta. Sopimuksen 29 artikla edellyttää, että koulutuksen on kehitettävä mm. lapsen yksilöllisiä taitoja, ihmisoikeuksien sekä lapsen oman kielen ja kulttuurin kunnioitusta ja suvaitsevaisuutta. Lisäksi sopimuksen 2 artikla turvaa lapsen oikeuden syrjimättömyyteen. YK:n lapsen oikeuksien komitea on korostanut, että 29 artiklassa lueteltuja koulutuksen tavoitteita tulisi tulkita suhteessa muihin lapsen oikeuksien yleissopimuksessa vahvistettuihin oikeuksiin, kuten esimerkiksi syrjimättömyyteen. (CRC/GC/2001/1, kohdat 5 ja 6)

Lapsiasiavaltuutettu pitää tärkeänä, että lukiodyplomien kehittämisessä huomioidaan yhdenvertaisuuskysymykset asianmukaisesti. Selvityksessä todetaan, että ”saavutettavuuden ja

yhdenvertaisuuden suhteen tilanne on hyvin eriytynyt”, ja siitä käy ilmi, että kuvataiteen, liikunnan ja musiikin lukiodiplomit ovat ”vähintäänkin kohtuullisesti saavutettavissa”, mutta muissa lukiodiplomiaineissa (kotitalous, käsityö, media, tanssi ja teatteri) tilanne ei ole yhtä hyvä (s. 29). Saavutettavuudesta puhuttaessa selvityksessä viitataan lähinnä maantieteelliseen saavutettavuuteen, ja yhdenvertaisuuden parantamiseksi esitetään, että kuvataiteen, liikunnan ja musiikin lukiodiplomien suorittaminen asetetaan kaikkia lukiokoulutuksen järjestäjiä velvoittavaksi. (s. 29) Selvitysryhmän ehdotus saavutettavuuden parantamiseksi on sinänsä hyvä. Nuorten yhdenvertaisuuden kannalta on tärkeää turvata alueellisesti tasavertaiset mahdollisuudet suorittaa lukiodiplomi. Lukiodiplomin saavutettavuuteen liittyvät haasteet eivät kuitenkaan ole pelkästään maantieteellisiä.

Lapsiasiavaltuutettu pitää nuorten yhdenvertaisuuden kannalta tärkeänä, että lukiodiplomi-järjestelmän kehittämisessä huomioidaan maantieteellisen saavutettavuuden lisäksi muutkin saavutettavuuteen ja lukiodiplomin suoritusmahdollisuuksiin vaikuttavat tekijät, kuten esimerkiksi liikuntarajoitteisuus ja aistivammat. Lukion opetussuunnitelman perusteet 2019 opintojakson arviointi -osiossa lähdetään siitä, että oppimisen tuen tarpeet tulee ottaa arvioinneissa huomioon, ja että opiskelijalla tulee tarvittaessa olla mahdollisuus erityisjärjestelyihin ja vaihtoehtoihin tapoihin osoittaa osaamisensa.

(https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/lukion_opetussuunnitelman_perusteet_2019.pdf, s. 46) Tämän mahdollisuuden tulisi heijastua asianmukaisesti myös lukiodiplomien suorittamiseen, jotta lukiodiplomit ovat tosiasiallisesti saavutettavissa kaikille.

Eri lukiodiplomien ohjeet poikkeavat toisistaan saavutettavuuden ja syrjimättömyyden huomioimisessa. Lapsiasiavaltuutettu panee tyytyväisenä merkille, että esimerkiksi kuvataiteen lukiodiplomin ohjeissa sallitaan moninaiset tavat suorittaa lukiodiplomi, eikä rajata syrjivillä toteutusedellytyksillä nuoren mahdollisuutta antaa näyttöä osaamisestaan. Ohjeissa todetaan muun muassa, että diplomiin sisältyvä teos on mahdollista toteuttaa vedoten näköaistin lisäksi myös muihin aisteihin.

(https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/183356_kuvataide_lukiodiplomi_ohje_17_05_08.pdf, s. 9) Liikunnan lukiodiplomin ohjeissa puolestaan ei esitetä vaihtoehtoisia mahdollisuuksia osoittaa liikuntakykyisyyttä, joka on yksi liikunnan lukiodiplomin arvosteluperusteista.

Liikuntakykyisyyden arvosanaa varten opiskelijalla tulee olla hyväksytyt suoritukset fyysisen toimintakyvyn Move!-mittausten mittaussosioista.

(183573_liikunta_lukiodiplomi_ohje_17_05_08.pdf (oph.fi), s. 8-9) Ohjeissa ei esitetä vaihtoehtoisia suoritustapoja, mikä luo käsityksen, ettei liikunnan lukiodiplomia voi suorittaa, jos ei suoriudu esimerkiksi juoksua sisältävistä Move!-mittauksista.

Lapsiasiavaltuutettu painottaa, että lukiodiplomien kehittämistyössä tulee kiinnittää huomiota diplomien suorittamisen kokonaisvaltaiseen saavutettavuuteen ja yhdenvertaisuuteen.

Lukiodiplomijärjestelmää tulisi esimerkiksi liikunnan lukiodiplomin osalta kehittää siten, että sen suorittaminen olisi mahdollista myös liikuntarajoitteisille. On tärkeää, että opiskelijoilla on yhtäläiset mahdollisuudet kehittää itseään ja näyttää osaamistaan. YK:n lapsen oikeuksien komitea on todennut koulutuksen tavoitteisiin liittyen, että syrjintä millä tahansa yleissopimuksen 2 artiklassa luetellulla perusteella riippumatta siitä, onko kyse avoimesta vai piilevästä syrjinnästä, loukkaa lapsen ihmisarvoa ja voi heikentää lapsen kykyä hyödyntää koulutusmahdollisuuksia tai jopa tuhota sen kokonaan. (CRC/GC/2001/1, kohta 10) On taattava mm. YK:n vammaisyleissopimuksen (SopS 27/2016) edellyttämät kohtuulliset mukautukset ja tarvittavat erityisjärjestelyt, jotta nuorilla on syrjimättömät mahdollisuudet suorittaa haluamansa lukiodiplomi. Lisäksi on kiinnitettävä huomiota siihen, että lukiodiplomitarjontaa on sekä suomen- että ruotsinkielisissä lukioissa.

C) Luvussa 4 on kuvattu lukiodiplomien arvioinnin nykytila ja kehittäminen

Ovatko esitetyt näkemykset mielestänne relevantteja?

3) En osaa sanoa

Halutessanne voitte myös sanallisesti perustella näkemystänne:

-

D) Luvussa 5 on käsitelty lukiodiplomien tuomista osaksi yo-tutkintoa

Ovatko esitetyt näkemykset mielestänne relevantteja?

-

Halutessanne voitte myös sanallisesti perustella näkemystänne:

-

E) Luvussa 6 on käsitelty diplomien hyödynnettävyyttä korkeakoulujen opiskelijavalinnoissa

Ovatko esitetyt näkemykset mielestänne relevantteja?

-

Halutessanne voitte myös sanallisesti perustella näkemystänne:

-

F) Luvussa 7 on käsitelty lukiodiplomien kehittämiskohteita. Lukiodiplomit saatettiin nykyiseen muotoonsa lv. 2004-2005 aikana, ja niitä voi suorittaa taitoja taideaineissa kahdeksaa erilaista. Luvussa mm. selvitettiin, miten lukiodiplomeita voitaisiin hyödyntää nykyistä useammassa oppiaineissa ja kansainvälisissä tiedekilpailuissa.

Ovatko esitetyt näkemykset mielestänne relevantteja?

-

Halutessanne voitte myös sanallisesti perustella näkemystänne:

-

1.1. Lukiodiplomijärjestelmää tulisi edelleen kehittää ja syventää sekä se tulee liittää entistä vahvemmasi osaksi lukio-opetusta.

Mitä mieltä olette toimenpide-esityksestä?

3) En ole samaa, enkä eri mieltä

Halutessanne voitte myös sanallisesti perustella näkemystänne:

-

1.2. Sopiva viranomainen tätä työtä johtamaan ja koordinoimaan olisi Opetushallitus, jonka vastuulla lukiodiplomien kehittäminen on ollut koko niiden olemassaolon ajan.

Mitä mieltä olette toimenpide-esityksestä?

-

Halutessanne voitte myös sanallisesti perustella näkemystänne:

-

2. Lukion opetussuunnitelman perusteet (OPH Määräykset ja ohjeet 2019:2a) -asiakirjassa määritellyissä taito- ja taideaineissa lukiodiplomien suorittaminen asetettaisiin kaikkia lukiokoulutuksen järjestäjiä velvoittavaksi. Tämä muutos kohdistuisi siis kuvataiteen, liikunnan ja musiikin lukiodiplomeihin. Tämä luo muutostarpeen lukiolakiin.

Mitä mieltä olette toimenpide-esityksestä?

3) En ole samaa, enkä eri mieltä

Halutessanne voitte myös sanallisesti perustella näkemystänne:

Lapsiasiavaltuutettu katsoo, että lukiodiplomijärjestelmä tukee osaltaan YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen, ja erityisesti sen 29 artiklan toteutumista, jonka mukaan lapsen koulutuksen tulee pyrkiä mm. lapsen persoonallisuuden, lahjojen sekä henkisten ja ruumiillisten valmiuksien mahdollisimman täyteen kehittämiseen. Lukiodiplomin suorittava nuori saa tilaisuuden antaa näyttöä osaamisestaan ja harrastuneisuudestaan taito- ja taideaineissa. Tämä tukee nuoren mahdollisuutta ilmaista itseään eri tavoilla sekä kehittää persoonallisuuttaan ja lahjojaan taito- ja taideaineiden kautta. Lapsiasiavaltuutettu kannattaa sitä, että tietyt lukiodiplomit tulevat lukiokoulutuksen järjestäjiä velvoittaviksi, sillä tämä edistäisi alueellista yhdenvertaisuutta.

3. Muissa kuin kuvataiteen, liikunnan ja musiikin lukiodiplomeissa lukiodiplomien järjestäminen säilyisi vapaaehtoisena.

Mitä mieltä olette toimenpide-esityksestä?

-

Halutessanne voitte myös sanallisesti perustella näkemystänne:

-

4. Tätä edellä kuvattua muutosta tuettaisiin muodostamalla kansallinen rakenne lukioasetuksessa määritellyn kehittäjälukioverkoston varaan. Nykyisistä kehittäjälukioista kaksi keskittyy kuvataiteeseen, kaksi liikuntaan ja kolme musiikkiin.

Mitä mieltä olette toimenpide-esityksestä?

-

Halutessanne voitte myös sanallisesti perustella näkemystänne:

-

5. Kuvataiteen, liikunnan ja musiikin lukiodiplomeissa kehittäjälukioverkosto erityistehtävälukioverkoston tuella laatisi Opetushallituksen kanssa yhteistyössä pedagogiset ratkaisut, joiden myötä lukiodiplomien suorittaminen mahdollistuisi aidosti maan jokaisessa lukiossa. Tämä pedagoginen ratkaisu sisältäisi ns. pohjakurssien ja lukiodiplomikurssien toteuttamisen. Tämä rakenne luotaisiin etä- ja/tai verkko- /virtuaaliopetuksen avulla.

Mitä mieltä olette toimenpide-esityksestä?

-

Halutessanne voitte myös sanallisesti perustella näkemystänne:

-

6. Suoritetulla lukiodiplominäytöllä voisi korvata yhden ylioppilastutkinnon viidestä kokeesta. Ylioppilastutkintoa suorittava kokelas tekisi siinä tapauksessa äidinkieli ja kirjallisuus -kokeen sekä kolme koetta ryhmästä, johon kuuluu matematiikan-, toisen kotimaisen kielen-, vieraan kielen- ja reaaliaineen koe sekä lukiodiplomin.

Mitä mieltä olette toimenpide-esityksestä?

3) En ole samaa, enkä eri mieltä

Halutessanne voitte myös sanallisesti perustella näkemystänne:

Selvityksen johtopäätöksissä kehoitetaan vahvistamaan lukiodiplomien asemaa ja esitetään lukiodiplomin liittämistä osaksi yo-tutkintoa siten, että suorittamalla lukiodiplomin voisi korvata ns. 5. ylioppilaskokeen. (s. 41) Tällöin korostuu tarve kiinnittää erityistä huomiota yhdenvertaisuus- ja saavutettavuuskysymyksiin.

7. Ylioppilastutkintotodistukseen tulisi kirjaus siitä, että kokelas on korvannut yhden edellytettävistä ylioppilasaineista lukiodiplomilla. Lukiodiplomista annetaan erillinen todistus. Todistuksen antaa kokelaan oma lukio. Jatkossa siis lukiodiplomin suoritus olisi ylioppilastutkintotodistuksen liite, eikä päättötodistuksen liite.

Mitä mieltä olette toimenpide-esityksestä?

-

Halutessanne voitte myös sanallisesti perustella näkemystänne:

-

8. Lukiodiplomien tuominen osaksi ylioppilastutkintoa edellyttää voimakasta lukiodiplomien arvioinnin kehittämistä. Esitetyt muutokset edellyttävät kansallisen mallin luomista lukiodiplomien arviointiin. Tämä arvioinnin kehitystyö tulee toteuttaa Opetushallituksen johtamana yhteistyössä ylioppilastutkintolautakunnan, korkeakoulujen sekä kehittäjälukiodien kanssa. Esitämme, että lukiodiplomien oppilaitoksen ulkopuolinen arvioija määräytyy perustettavan kansallisen arviointiverkoston kautta.

Mitä mieltä olette toimenpide-esityksestä?

-

Halutessanne voitte myös sanallisesti perustella näkemystänne:

-

9. Korkeakouluille tulee tarjota nykyistä enemmän tietoa koko lukiodiplomijärjestelmästä. Lukiodiplomien kehittämisessä tulisi jatkossa kuulla korkeakoulujen näkemyksiä ja tarpeita nykyistä enemmän, jotta korkeakoulut voivat tulevaisuudessa hyödyntää lukiodiplomeita nykyistä paremmin.

Mitä mieltä olette toimenpide-esityksestä?

-

Halutessanne voitte myös sanallisesti perustella näkemystänne:

-

10. Tässä selvityksessä esitetyt toimenpide-ehdotukset luovat edellytyksiä lukiodiplomien paremmalle hyödyntämiselle korkeakoulujen opiskelijavalinnassa.

Mitä mieltä olette toimenpide-esityksestä?

-

Halutessanne voitte myös sanallisesti perustella näkemystänne:

-

11. Kotitalouden lukiodiplomi korvataan yrittäjyyden ja työelämäosaamisen lukiodiplomilla.

Mitä mieltä olette toimenpide-esityksestä?

-

Halutessanne voitte myös sanallisesti perustella näkemystänne:

-

12. Käsityön lukiodiplomi muuntuu ja uudistuu teknologian lukiodiplomiksi.

Mitä mieltä olette toimenpide-esityksestä?

-

Halutessanne voitte myös sanallisesti perustella näkemystänne:

-

13. Yrittäjyyden ja työelämäosaamisen sekä teknologian lukiodiplomin kehittämistyö annetaan Opetushallitukselle ja kehittäjälukioille, joiden tehtävänä on kyseisen alan kehittäminen.

Mitä mieltä olette toimenpide-esityksestä?

-

Halutessanne voitte myös sanallisesti perustella näkemystänne:

-

14. Lukiodiplomit pysytetään niissä oppiaineissa/oppiaineryhmissä, joissa osaamisen näyttönä ei voi toimia nykyisen muotoinen ylioppilaskoe. Lukiodiplominäyttö ei siis laajene aineisiin, joissa nykyisen muotoisia ylioppilaskokeita järjestetään.

Mitä mieltä olette toimenpide-esityksestä?

-

Halutessanne voitte myös sanallisesti perustella näkemystänne:

-

H) Luvussa 9 selvitysryhmä kuvasi lainsäädäntö-, opetussuunnitelma- yms. muutostarpeet.

Miten kommentoitte selvityshenkilöiden edellä esittämiä muutostarpeita?

-

I) Luvussa 10 on esitetty ehdotettujen muutosten kustannusvaikutuksia ja niiden kohdentumista.

Vastaavatko esitetyistä muutoksista aiheutuvat kustannukset käsitystänne kustannuslisäyksistä?

-

Perustelkaa näkemyksenne etenkin, jos katsotte, etteivät arvioidut kustannukset vastaa esitetyistä muutoksista aiheutuvia kustannuksia:

-

Vahtera Sonja
Lapsiasiavaltuutetun toimisto - Elina Pekkarinen, lapsiasiavaltuutettu ja
Sonja Vahtera, lakimies